

شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم در شهرستان کرمانشاه^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۱۲

یحیی میرشکاران^۲، اکبر رضازاده^۳، الهام وحیدی^۴ و بیژن امیری^۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۰

چکیده

زمینه و هدف: مشارکت حاشیه‌نشینان با پلیس، عاملی مهم در پیشگیری از وقوع جرایم در حاشیه شهرها تلقی می‌شود و می‌تواند در تامین امنیت مؤثر باشد. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف شناسایی شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم در شهرستان کرمانشاه انجام شد.

روش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها آمیخته است و به دو صورت توصیفی-پیمایشی و اکتشافی انجام شد. برای مشخص کردن شیوه‌های مشارکت حاشیه‌نشینان با ۱۵ تن از خبرگان که با روش قضاوتی و هدفمند انتخاب شدند، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. داده‌های حاصل از مصاحبه با استفاده از تحلیل محتوای تلخیصی تجزیه و تحلیل و فهرستی از گزاره‌ها استخراج شد و مبنای طراحی پرسشنامه کمی قرار گرفت. به منظور بررسی روایی گزاره‌های کیفی، پرسشنامه تدوین و به مشارکت‌کنندگان مرحله کیفی ارائه و پس از اعمال نظرات اصلاحی، پرسشنامه نهایی تهیه و برای اعتبارسنجی در اختیار ۱۳۰ نفر از افسران و کارشناسان پلیس پیشگیری شاغل در کلانتری‌های محلات حاشیه‌نشین کرمانشاه به‌عنوان نمونه آماری قرار گرفت و با استفاده از آزمون تی تحلیل شد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان نیروی انتظامی نشان داد که شیوه‌های مؤثر بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی عبارت‌اند از: آموزش و آشنایی مردم با وظایف پلیس، تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد، واگذاری حراست محله به ساکنان محله، حضور پلیس در بین مردم و حمایت از مردم، رعایت دقیق قوانین توسط پلیس و تقدیر از شهروندان بهنجار.

نتایج: نتایج پژوهش نشان داد که استفاده از شیوه‌های نوین جلب مشارکت حاشیه‌نشینان، در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم در شهرستان کرمانشاه، تأثیر داشته و مشارکت مردم حاشیه‌نشین به نیروی انتظامی کمک می‌کند برای پیشگیری از وقوع جرم از دیدگاه و روش‌های ارایه شده توسط آنان استفاده کنند و اقدامات متناسب با آن را ارائه دهند تا از میزان جرایم کاسته شود.

واژگان اصلی: مشارکت، پیشگیری از جرم، محلات حاشیه‌نشین، نیروی انتظامی.

استاد: میرشکاران، یحیی؛ رضازاده، اکبر، وحیدی، الهام و امیری، بیژن. (۱۳۹۹). شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم در شهرستان کرمانشاه. فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۵(۲)، صص ۳۳۹-۳۵۷.

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی با عنوان «شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم در شهرستان کرمانشاه» دانشکده فرماندهی و ستاد دانشگاه علوم انتظامی امین است.

۲. استادیار گروه جغرافیا، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). رایانامه: yahyamirshakaran@yahoo.com

۳. استادیار گروه امنیت داخلی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: akbarrezazadeh21@yahoo.com

۴. دکتری علوم اجتماعی، دانشکده مدیریت و حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه: vahidielham@yahoo.com

۵. کارشناسی ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: a.amiribi@chmail.ir

مقدمه

امروزه مفهوم امنیت، تنها حوزه‌های نظامی را دربر نمی‌گیرد، بلکه تمام عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و مانند آن را در زندگی انسان شامل می‌شود. نظم و امنیت لازم و ملزوم هم هستند، به طوری که جامعه بدون نظم اجتماعی مقتدر و مسلط بر اوضاع نیست. نیروی انتظامی نقش محوری و اساسی را در استقرار نظم و امنیت در جامعه ایفا می‌کند ولی از آنجایی که عوامل گوناگونی در وقوع جرایم دخالت دارند، کنترل برخی از این عوامل از حیثه کار پلیس خارج است، به همین دلیل نیروی انتظامی به تنهایی قادر نیست بر مشکلات پیشگیری از جرایم غلبه کند (پهلوان و صادقی، ۱۳۹۴، ص ۱۱). بنابراین نیاز به مشارکت مردم برای پیشگیری از وقوع جرم وجود دارد، از آنجا که پژوهش حاضر به جلب مشارکت مردم در میان حاشیه‌نشینان می‌پردازد، بنابراین نگاهی گذرا به پدیده حاشیه‌نشینی لازم است. یکی از عوامل اصلی رشد بی‌قواره و ناموزون شهر، پدیده حاشیه‌نشینی است که برآیند مهاجرت‌های مداوم داخلی (یعنی از روستا به شهرها) است که بازتاب اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی در شهرها به شکل‌های گوناگون آلودگی‌نشینی، زاغه‌نشینی، کپرنشینی و حلبی‌آباد، خود را نشان می‌دهد. مناطق حاشیه‌نشین یک پدیده جهانی هستند. دلایل شکل‌گیری این پدیده، متنوع و متعدد بوده که ممکن است از مکانی به مکان دیگر متفاوت باشد (بزی، کیانی و صفرزائی، ۱۳۹۵، ص ۱۸). در طول تاریخ در ایران نوعی وابستگی متقابل بین شهر و روستا وجود داشته اما در دهه‌های آغازین قرن حاضر، به دلیل اجرای برنامه‌های توسعه و نوسازی که بیشتر شهرگرا بودند و همزمان با ورود ایران به اقتصاد جهانی، موضوع اسکان غیررسمی و حاشیه‌نشینی، نمود بیرونی جدی پیدا کرده است. نخستین اشکال حاشیه‌نشینی در تهران ظاهر شد، اما تنها به مرکز محدود نماند و سایر شهرها نیز به فراخور تغییرات اقتصادی و اجتماعی درگیر ظهور حاشیه‌نشینی شدند، به طوری که امروزه در همه شهرهای ایران شاهد چنین الگوی سکونت‌ی هستیم؛ یکی از این شهرها، شهر کرمانشاه در غرب ایران است (نقدی و زارع، ۱۳۹۱، ص ۶۶).

شهر کرمانشاه در دهه پنجاه شمسی، قطب اصلی مهاجرت‌های روستایی منطقه غرب کشور محسوب شد. مهاجران کم‌درآمد در این دهه، هسته برخی محله‌های حاشیه‌نشین شهر هم‌چون شاطرآباد، تازه آباد و جعفرآباد و مانند آنها را پی ریختند. در طی جنگ تحمیلی به دلیل جابه‌جایی ساکنان مناطق مرزی غرب کشور، به‌ویژه مهاجرت از شهرهای داخل استان، رشد جمعیت شهری به بالاترین میزان خود طی دهه‌های اخیر رسید. سرمایه‌گذاری‌های دولتی ناچیز در توسعه زیرساخت‌های شهر کرمانشاه در خلال سال‌هایی که جنگ ادامه داشت و مهاجرت گسترده در این سال‌ها، موجب تنزل کیفیت خدمات و زیرساخت‌های شهر طی دهه شصت شد؛ طی سالیان پس از خاتمه جنگ نیز استان کرمانشاه از سرمایه‌گذاری اقتصادی چشم‌گیری برای توسعه صنایع و خدمات پایه برخوردار نشد. این عوامل باعث گسترش اسکان غیررسمی و شکل‌گیری محلات نابسامان و زیر سطح استاندارد در کرمانشاه طی سه دهه اخیر شده است (ابراهیم‌زاده و صیدی، ۱۳۹۱، ص ۳-۴). افراد بزهکار به دلیل نبود نظارت کافی بر این مناطق به راحتی در بین حاشیه‌نشینان، پنهان شده‌اند و پایگاه امنی برای خود ایجاد کرده‌اند. آسیب‌های اجتماعی مانند رواج پرخاشگری، خشونت‌های شهری، اعتیاد به مواد مخدر یا پخش و فروش آن، به سرعت در بین آنان

گسترش می‌یابد (لهسایی‌زاده، ۱۳۹۱، ص ۲۴). جرم مسئله‌ای هزینه‌بر است که بر جامعه تاثیر می‌گذارد و قربانیان آن از آسیب‌های جسمی، زیان‌های اقتصادی و ترس و ناامنی رنج می‌برند. مهم‌ترین راهکار موجود در جلوگیری از رفتارهای غیرقانونی، پیشگیری است و یکی از روش‌های مؤثر در پیشگیری از جرم، پیشگیری اجتماعی است که بر ایجاد تغییر و اصلاح فردی و محیطی متمرکز است، در این روش بر مشارکت مردمی و محلی در پیشگیری از جرم تاکید می‌شود (جهانتاب و داودی، ۱۳۹۱، ص ۱۰۹). بنابراین یکی از راهکارهای موفقیت در پیشگیری از وقوع جرایم در این مناطق، جلب مشارکت مردمان ساکن در این مناطق است. در این پژوهش سعی بر آن است که با در نظر گرفتن ویژگی‌های زندگی حاشیه‌نشینان، شیوه‌های جلب مشارکت آنان احصا و مدیران و برنامه‌ریزان انتظامی را در استفاده از این ظرفیت و بکارگیری راهکارهای پیشگیری از وقوع جرایم یاری کند. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش اصلی است که شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرایم در شهرستان کرمانشاه کدامند؟

پیشینه: قاسم‌نژاد، جزینی، محمدی‌مقدم و هندیانی (۱۳۹۸) در پژوهش مشترکی با عنوان «الگوی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در پیشگیری از جرم» که جامعه آماری آن شامل ۲۱۷ نفر از مدیران سازمان‌های مسئول براساس قانون پیشگیری از جرم بود به این نتیجه رسیدند که بعد احتیاطی و اخلاقی، بیشترین اثر را در پیشگیری از جرم داشته و کمک به آموزش‌های همگانی در پیشگیری از جرم بسیار مؤثر است. عشایری و نامیان (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «فراتحلیل عوامل مؤثر بر پیشگیری از وقوع جرم» در پاسخ به این پرسش که عوامل مؤثر بر پیشگیری از جرم کدام‌اند؟ ۳۰ مطالعه و ۱۸ سند را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که استفاده از سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام و مشارکت)، تقویت الگوی دینی، افزایش تعامل اجتماعی بین پلیس و شهروندان و تدوین سیاست‌های مرتبط با طراحی محیطی و نظارت اجتماعی می‌تواند در پیشگیری از وقوع جرایم مختلف نقش مهمی ایفا کند. درویشی، محمدی‌مقدم و میرزاخانی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تأثیر اقدامات مدیریت انتظامی در پیشگیری وضعی از جرم» که در مصاحبه با ۲۰ نفر از خبرگان پلیس انجام دادند توانستند مدل اولیه پژوهش را طراحی کرده و با آزمون و تحلیل پرسش‌نامه محقق ساخته دریافتند که بین وضعیت موجود و مطلوب مدیریت انتظامی پیشگیری وضعی از جرم در فرماندهی انتظامی تهران بزرگ فاصله معناداری وجود دارد و اقدامات فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در رابطه با پیشگیری وضعی، در وضعیت موجود ضعیف و در وضعیت مطلوب، خیلی ضعیف بوده است. پاکمزد و آقابابائی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «راهبردهای جلب مشارکت عمومی در پیشگیری از جرم و عدم رعایت حجاب شرعی» که جامعه آماری آن، ۳۸۲ نفر از کارشناسان و مسئولان مرتبط با بحث حجاب و پیشگیری از جرم در استان اردبیل بودند، به این نتایج رسیدند که راهبردهای آگاه‌سازی؛ اقناع و نهادینه کردن ارزش‌های دینی، مدیریت نیازها، توانمندسازی فردی و اجتماعی، تقویت مداخلات اجتماعی و فرهنگی می‌تواند مشارکت مردم را برای پیشگیری از جرم رعایت نکردن حجاب شرعی افزایش دهد. طلایی و کسائی ازانی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «شیوه‌های جلب مشارکت مرزنشینان در پیشگیری از جرم و افزایش امنیت مناطق مرزی (مورد مطالعه استان کردستان)» که جامعه آماری آن، ۳۸۴ نفر از مرزنشینان ساکن در استان کردستان بودند، به این نتایج رسیدند که متولیان امنیت بهتر است برای

پیشگیری از جرم از مشارکت مرزنشینان بهره گیرند و بهترین شیوه‌ها برای جلب مشارکت آنان عبارت‌اند از: توجه به اعتقادات مرزنشینان، اقدامات فرهنگی و اجتماعی، مشارکت مرزنشینان در تصمیم‌گیری، عملکرد مسئولان و متولیان امنیت. پرلا^۱ (۲۰۱۷) پژوهشی با هدف بررسی رابطه بین ترس از جرم و مشارکت در پیشگیری از جرم به انجام رساند. روش کار این محققان میدانی و بر روی شهروندان کانادایی بود که با استفاده از داده‌های نظرسنجی کانادایی با بررسی اینکه آیا ترس از جرم می‌تواند فعالیت‌های مشارکت متفاوتی را توضیح دهد را بررسی کردند. یافته‌ها ارتباط بین ترس از جرم و مشارکت را نشان می‌دهد، اما ماهیت رابطه با نوع فعالیت متفاوت است. مانالیو^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان مشارکت جامعه در پیشگیری از جرم توسط سازمان‌های ضد جرم به بررسی این موضوع پرداختند که آیا مشارکت می‌تواند منجر به پیشگیری اجتماعی از جرم شود؟ پژوهش یادشده با روش کیفی انجام شد و شرکت‌کنندگان آن، شهروندان عادی و نمایندگان سازمان‌های ضد جرم بودند که به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. یافته‌ها نشان داد مشارکت جامعه با برخی موانع مانند فقر و بی‌توجهی پلیس مواجه است. درخصوص جمع‌بندی پیشینه، مشاهده می‌شود که بیش‌تر پژوهش‌های انجام‌شده، به‌طور کلی عوامل مؤثر بر پیشگیری از جرم به شکل عمومی و کلی آن و یا مشارکت یا شیوه‌های جلب مشارکت مردم در پیشگیری از جرم را بررسی کرده‌اند و به موضوع مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم نپرداخته‌اند. از طرفی در بیش‌تر پژوهش‌های یادشده، عوامل و مؤلفه‌هایی برای سنجش در نظر گرفته شده است که ممکن است از جامعیت لازم برخوردار نباشند یا در بعضی از آن‌ها، مؤلفه‌هایی در نظر گرفته شده که تاثیر چندانی در کاهش جرم نداشته‌اند، ولی در پژوهش حاضر، شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان با استفاده از اطلاعات و آگاهی فرماندهان و کارشناسان پلیس پیشگیری که خود مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم در شهرستان کرمانشاه را بر عهده دارند یا به‌طور غیرمستقیم با آن در ارتباط هستند، مشخص شدند.

مبنای نظری: جرم پدیده‌ای اجتماعی است و با عناوینی چون: سرپیچی، سرکشی، رفتار انحرافی و ناپسند شناخته شده است. جرم را به بیماری تشبیه کرده‌اند؛ ولی نزدیک کردن این دو مفهوم درست نیست. زیرا بیماری در عالم واقع، با نشانه و علائمی مشخص می‌شود که جنبه محسوس و ملموس دارد و ممکن است به خودی خود بررسی شود، اما هیچ عملی نیست که به خودی خود جرم باشد. آسیب‌ها و زیان‌های عملی هر قدر مهم باشد، مرتکب آن هنگامی مجرم تلقی می‌شود که افکار عمومی و اعتقاد گروهی وی را مجرم بشناسند. (پهلوان و صادقی، ۱۳۹۴، ص ۱۵). براساس تعاریف سازمان ملل، مدیریت پیشگیری از جرم، عبارت است از مجموعه اقدام‌ها و راهبردهایی که به‌منظور کاستن از خطر ارتکاب جرم و کاهش تاثیرات زیان‌بار آن بر افراد و جامعه - از جمله ترس از جرم - انجام می‌شود و بر عوامل ایجادکننده جرایم، تاثیر می‌گذارد (جوان جعفری و سیدزاده‌ثانی، ۱۳۹۱، ص ۳۷). کامل‌ترین و مورد توافق‌ترین تعریفی که برای علم مدیریت شده عبارت است از فراگرد بکارگیری موثر و کارآمد منابع مادی و انسانی بر مبنای یک نظام، برای دستیابی به اهداف تعیین شده. از سوی دیگر، جرایم، اعمال و موقعیت‌های نامطلوبی هستند که اثر منفی بر کیفیت زندگی و مهم‌ترین ارزش‌های مورد توافق جامعه یا بخشی از آن دارد و با توجه به علل

1. Perrella

2. Manaliyo

یا عواقب سوء اجتماعی آن، مداخله اجتماعی برای اصلاح وضعیت موجود، کاهش و کنترل آن الزامی است. از این رو، می‌توان مدیریت مسایل اجتماعی را به‌عنوان فراگرد بکارگیری موثر و کارآمد منابع مادی و انسانی بر مبنای یک نظام فکری هدفمند برای تغییر وضعیت‌های متعارض با ارزش‌های بخش قابل توجهی از شهروندان تعریف کرد (علی‌وردی - نیا، ۱۳۹۳، ص ۳۸). آنجل^۱ در کتاب پیشگیری از جرم از طریق طراحی شهری اشاره می‌کند که چگونه شهروندان می‌توانند نقش فعالی در پیشگیری از جرم داشته باشند. وی کار خود را با مشخص کردن محیط‌هایی که در آن قابلیت ایجاد فرصت برای ارتکاب جرم در آن فراهم بود، آغاز کرد. وی معتقد بود که بعضی از مناطق در مقایسه با سایر مناطق از میزان جرایم بیش‌تری برخوردارند، به این علت که فرصت بیشتری برای مجرمان معقول فراهم می‌آورند؛ به‌عبارت دیگر، مجرمان از طریق فرایند تصمیم‌گیری، آماج‌های مدنظر خود را انتخاب می‌کنند و در این فرایند، تلاش و خطر رسیدن به نتیجه را ارزیابی می‌کنند. هرچه فرصت و احتمال رسیدن به نتیجه به‌صورت بالقوه بیشتر شود، احتمال این‌که حداقل یک آماج، بزه‌دیده شود بیش‌تر است (حسینی دیوشلی و کریمی آذر، ۱۳۹۷، ص ۷۴۹).

مشارکت: از نظر گائوتری^۲، «مشارکت فرآیندی اجتماعی، عمومی، یکپارچه، چندگانه، چندبعدی و چند فرهنگی است که هدف آن کشاندن همه مردم به ایفای نقش در همه مراحل توسعه است». گسترش مشارکت تاثیر بسزایی در کاهش فقر، رفع سوء تغذیه، تأمین کمترین میزان خدمات عمومی، توسعه فرصت‌های شغلی، بهبود بهره‌وری درآمد، افزایش تولید کشاورزی و مواد غذایی و تأمین امنیت در اجتماع و خانواده دارد (زارع و روهنده، ۱۳۹۴، صص ۶۵-۶۶). پارسونز^۳ کنش را در برگیرنده حالات احساسی، فکری و رفتاری می‌داند که براساس الگوهای جمعی ساخت‌یابی شده، جهت‌گیری می‌شود. مشارکت متاثر از هنجارهای راهنما و حالات فکری، اعتقادی و احساسی است. در کنش و واکنش متقابل میان افراد در جامعه، قواعد و الگوهایی حاکم است که مبنای عمل و رفتارهای جمعی از طرف گروه است. در این گروه، هم‌نوایی یا ناهم‌نوایی فرد مطرح می‌شود و عواملی چون اعتماد به دیگران، نحوه مدیریت، ارتباط با دیگران، انسجام و هم‌بستگی گروهی و مانند آنها بر رفتارهای مشارکتی تاثیر می‌گذارد. هومنز^۴ رفتارها را نتیجه محاسبه سود و زیان تلقی می‌کند. مشارکت زمانی نهادی می‌شود که منافع حاصل از آن بر هزینه‌ها فزونی گیرد. مشارکت هنگامی از فرد سر می‌زند که در قبال آن پاداش دریافت کند، برای او ارزشمند باشد و هزینه کمتری پرداخت کند (محسنی، ۱۳۹۰، ص ۴۶). هانتینگتون^۵ نقش نخبگان سیاسی را در تشویق مردم به مشارکت موثر می‌داند و معتقد است که آگاهی گروهی و انسجام اجتماعی را نباید نادیده گرفت. در جوامعی که زندگی گروهی و فعالیت‌های جمعی گسترش زیادی ندارند، نوسازی با کاهش مشارکت همراه است. نگرش‌های نخبگان سیاسی و وضع انجمن‌ها و گروه‌های واسط، از پیش‌زمینه‌های مشارکت محسوب می‌شوند (هانتینگتون، ۱۹۹۶، ص ۱۲۷). هابرماس^۶ شکل‌گیری حوزه عمومی و گفتمان خردمندانه را بستری برای افکار عمومی و مشارکت دانسته است. زمانی که کنش‌گران برای بحث و گفت‌وگو درباره مسایل مورد علاقه

1. Angel

2. Gaoutery

3. Talcott Parsons

4. George C. Homans

5. Huntington

6. Jürgen Habermas

خود گرد هم آمده، به نقادی می‌پردازند، احساس تعلق، وابستگی و وفاق جمعی به وجود می‌آید که مقدمه‌ای برای رفتارهای جمعی و مشترک است. ارنشتاین^۱ مشارکت را براساس میزان کنترل بر منابع، همانند نردبانی تشبیه کرده است. نردبان مشارکت شهروندی، رده‌بندی هشت سطحی مشارکت را نشان می‌دهد. هر پله این نردبان، متناظر با قدرت گروه‌های ذی‌نفع در تعیین نتایج است. طبقه‌بندی ارائه شده از فقدان مشارکت تا مشارکت اندک و درجات متفاوت قدرت شهروندی، متغیر است. متخصصان توسعه، «کنترل شهروندی» را عالی‌ترین سطح و نوع مشارکت تشخیص داده‌اند. در این گونه مشارکت، مردم در کلیه فرایندهای تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و اجرای برنامه‌ها و طرح‌هایی که زندگی روزانه آن‌ها را متاثر می‌کند، دخالت می‌کنند (شیانی، بهراد و کامل، ۱۳۹۱، ص ۲۲۰).

نظریه کنترل اجتماعی: اساس این نظریه بر حول این محور است که انسان، موجودی است که دارای امیال سیری‌ناپذیر و نامتناهی است و از این منظر به دیدگاه دورکیم و هابز نزدیک است. موضوع نظریه کنترل اجتماعی این است که چه عواملی باعث محدودشدن رفتار می‌شود یا به عبارت دیگر به جای این که بپرسیم چرا کج‌روی واقع شده است باید بپرسیم که چرا همه مردم هنجارشکنی نمی‌کنند (سیف الهی، ۱۳۹۰، ص ۳۰).

نظریه خرده فرهنگی: نظریه خرده فرهنگی به موضوع رفتار بزهکارانه در میان جوانان طبقات پایین جامعه برحسب ویژگی‌های خرده فرهنگی آنان مانند ارزش‌ها، زبان و اسلوب‌های زندگی پرداخته است. همچنین این نظریه‌ها بزهکاری جوانان را از جرم متمایز دانسته و بر این باورند که رفتار بزهکارانه به‌وسیله افرادی رخ می‌دهد که هنوز به سن قانونی نرسیده‌اند. به اعتقاد آنان، رفتار بزهکارانه به‌وسیله دارودسته‌های بزهکار، معمولاً در اجتماعات خرده فرهنگی طبقات پایین جامعه شکل گرفته و به اجرا در می‌آید (لهسائی‌زاده، ۱۳۹۱، ص ۳۲-۳۳).

پیشگیری انتظامی^۲: وجود نقاط ضعف و تزلزل در هر جامعه‌ای، احساس امنیت خاطر را از سوی مردم خدشه‌دار می‌سازد. از آن جایی که گروهی از افراد ناسالم جامعه، رفتاری خلاف روال عادی و در تعارض با ارزش‌های اجتماعی دارند و به فراخور اندیشه و نیت خود، شرایط ضعف، تزلزل و بی‌ثباتی در بخش‌هایی از جامعه را فراهم می‌آورند، به‌منظور جلوگیری از ناامنی و همچنین افزایش ضریب امنیت اجتماعی، دولت‌ها و نهادهای مسئول درصدد کنترل و کاهش جرایم از طریق اجرای برنامه‌های پیشگیری از جرایم برآمدند. پلیس و دستگاه انتظامی یکی از متولیان در راستای امنیت عمومی است که عمده وظیفه آن پیشگیری انتظامی است. پیشگیری انتظامی عبارت است از: «مهار و کنترل جرم از طریق اقدامات پلیسی نظیر: افزایش گشت‌های انتظامی و حضور ملموس و مؤثر پلیس در سطح شهر برای جلوگیری از اعمال مجرمانه و کاهش تکرار جرم در چارچوب قانون. پیشگیری انتظامی از آن جهت حائز اهمیت است که حافظ نظم و امنیت اجتماعی است. در پیشگیری انتظامی، دولت و نهادهای مسئول مهم‌ترین نقش را در برقراری و حفظ امنیت دارند و حوزه کاری آنها در چارچوب قانون است (بیات، ۱۳۸۷، صص ۳۰-۳۶).

پیشگیری از طریق آموزش: طبق نظر گانیه^۳، آموزش یک اقدام انسانی با هدف کمک کردن به یادگیری

^۱ . Ernstien

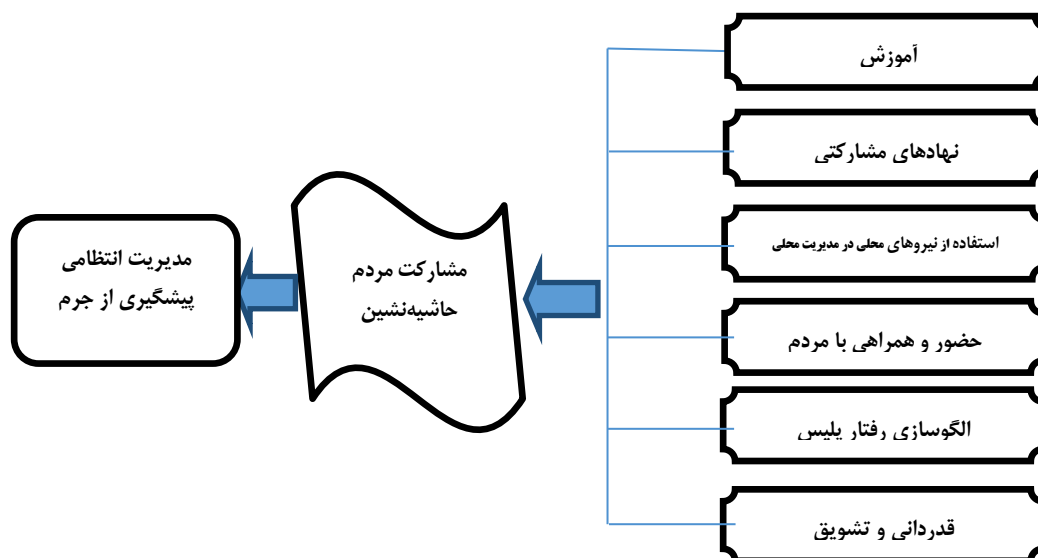
^۲ - Disciplinary Prevention

^۳Ganyh

افراد است. اگرچه مطابق نظریه گانیه بعضی اوقات یادگیری می‌تواند بدون آموزش صورت گیرد اما اثرات آموزش بر یادگیری سودمند و قابل مشاهده است (گانیه، ۱۳۹۳، ص ۲۱). نقش آموزش و اطلاع‌رسانی و آگاهی‌افزایی‌های عمومی در پیشگیری از وقوع جرم بسیار مهم است. فرهنگ‌سازی و آموزش، نقش اساسی در پیشگیری از وقوع جرم دارد. اغلب جرایم ریشه در ناآگاهی مردم دارند که با اطلاع‌رسانی صحیح و به‌موقع می‌توان از بروز آن در جامعه جلوگیری کرد.

پیشگیری اجتماعی^۱: این نوع پیشگیری شامل آن دسته از تدابیر و اقدام‌هایی است که با مداخله در فرآیند رشد افراد، بهبود شرایط زندگی آنها و سالم‌سازی محیط اجتماعی و طبیعی، به‌دنبال حذف یا کاهش علل جرم‌زا و در نتیجه پیشگیری از بزهکاری است. به اعتقاد گسن، این نوع پیشگیری به این دلیل پیشگیری اجتماعی گفته می‌شود که حاصل تجربیات پیشگیری مددکاران اجتماعی بدون مداخله بحث‌های پلیس و دادگستری و معطوف به مبارزه ناسازگاری جوانان بزهکار و محیط رشد آنان است؛ یکی از اهداف این نوع پیشگیری، کاهش یا از بین بردن علل جرم‌زا در محیط اجتماعی است (عباچی، ۱۳۸۳، صص ۶۰-۶۱). تأسیس مکان‌های تفریحی و پارک‌ها برای تفریح، تأسیس مراکز آموزشی، پرورشی، فرهنگی، ایجاد درآمدزایی و اشتغال‌زایی در محله‌ها، تقویت باورهای دینی از طریق فعال کردن مؤثر و مناسب مراکز مذهبی محلی، تشکیل پلیس محلی، گسترش تجهیزات و تدابیری چون باشگاه‌های ورزشی جوانان و طرح‌های مبتنی بر فعالیت‌هایی برای منصرف کردن مجرمان بالفعل و بالقوه از خطاهای آینده، از مصادیق این نوع پیشگیری است.

چارچوب نظری پژوهش حاضر براساس نظریه‌های مشارکت اجتماعی گائوتری، پیشگیری از جرم از طریق آموزش گانیه، پیشگیری اجتماعی، بی‌هنجاری دورکیم، و نردبان مشارکت ارنشتاین طراحی شده است.

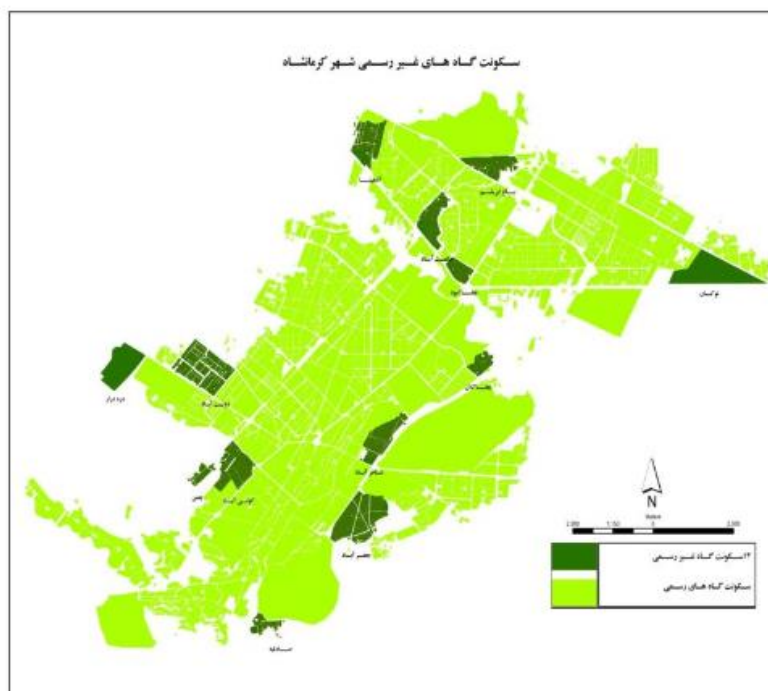

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

^۱ - Social Prevention

شهرک‌های حاشیه‌ای کرمانشاه در پاره‌ای از موارد در گذشته روستاهای کوچکی در اطراف این شهر بوده‌اند که با گسترش مساحت کرمانشاه، اکنون به‌عنوان یک شهرک شناخته می‌شوند و در پاره‌ای دیگر بنا به افزایش با شتاب بالای جمعیت شهری در این منطقه، در نقاط مختلف و برای گروهی خاص ساخته شده‌اند. از سوی دیگر مهاجرت روستاییان در دهه‌های گذشته به مرکز استان و سکونت آنها در حاشیه‌های شهر، سبب ایجاد مجموعه‌هایی شده که در سال‌های بعد به ناچار عنوان شهرک را گرفته‌اند و دولت در برخورد با این پدیده مجبور به اعطای امتیازاتی به ساکنان و ضمیمه آنجا به کلانشهر کرمانشاه شده‌اند. سیمای نامطلوب، پایین بودن سطح بهداشت عمومی و سلامتی، فقدان شغل رسمی و درآمد کافی، وجود خرده فرهنگ‌های خاص این مناطق و وجود آسیب‌های اجتماعی متعدد همچون اعتیاد از ویژگی‌های نامطلوب حاشیه‌نشینی و شرایط زیستی حاشیه‌نشینی است. شهر کرمانشاه دارای ۱۳ شهرک حاشیه‌نشین است (نقشه ۱). وضعیت موجود نشان‌دهنده این است که این شهرک‌های حاشیه‌ای با وجود اینکه به سرعت ایجاد می‌شوند اما به کندی رشد می‌کنند (کریمی، احمدی و حامد، ۱۳۹۶، ص ۱۷). نارضایتی ساکنان شهرک‌های حاشیه‌ای شهر کرمانشاه از وضعیت موجود و تامین نیازهای اساسی همچون آب، برق، انرژی و محرومیت‌های متعددی همچون آموزش، بهداشت، اوقات فراغت، تامین مایحتاج زندگی، روابط اجتماعی، مشکلات حمل و نقل و رفت و آمد، وقوع جرم و جنایات، اعتیاد و آسیب‌های اجتماعی، مشکلات زیست محیطی، فضای سبز، نبود فضای تفریحی و وضعیت نامناسب کوچه و خیابان‌ها در فصول مختلف از کاستی‌های این شهرک‌ها هستند.

نقشه ۱. پراکندگی محلات حاشیه‌نشین کرمانشاه

روش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها آمیخته است و به دو صورت توصیفی-پیمایشی و اکتشافی انجام شد. برای مشخص کردن شیوه‌های مشارکت حاشیه‌نشینان با ۱۵ تن از خبرگان که با روش قضاوتی و هدفمند انتخاب شدند، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. داده‌های حاصل از مصاحبه با استفاده از تحلیل محتوای تلخیصی تجزیه و تحلیل و فهرستی از گزاره‌ها استخراج شد و مبنای طراحی پرسشنامه کمی قرار گرفت. به‌منظور بررسی روایی گزاره‌های کیفی، پرسشنامه تدوین و به مشارکت‌کنندگان مرحله کیفی ارائه و پس از اعمال نظرات اصلاحی، پرسشنامه نهایی تهیه و برای اعتبارسنجی در اختیار ۱۳۰ نفر از افسران و کارشناسان پلیس پیشگیری شاغل در کلانتری‌های محلات حاشیه‌نشین کرمانشاه به‌عنوان نمونه آماری قرار گرفت و با استفاده از آزمون تی تحلیل شد. برای سنجش پایایی از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و برای هرکدام از گویه‌های پرسش-نامه مقدار آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷ به‌دست آمد که نشان از پایایی پرسش‌نامه است و نتایج در جدول ۱ آمده است. اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه محقق ساخته در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱. سنجش پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ

ردیف	عنوان	تعداد عامل	مقدار آلفای کرونباخ
۱	کل پرسشنامه	۳۰	۰/۹۶۳
۲	آموزش مردم	۵	۰/۸۵۵
۳	تعامل با سازمان‌های مردم‌نهاد	۵	۰/۸۵۹
۴	پلیس محله	۵	۰/۸۵۸
۵	حضور بین مردم	۵	۰/۸۴۵
۶	رعایت قوانین	۵	۰/۸۳۷
۷	تقدیر از شهروندان	۵	۰/۸۶۱

یافته‌ها

جدول ۲. ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان بخش کیفی

موضوع جنسیت گروه	سن				تحصیلات				
	تا ۳۰ سال	۳۰ تا ۴۰ سال	۴۰ تا ۵۰ سال	۵۰ تا ۶۰ سال	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
زن	۰	۳	۷	۵	۰	۰	۲	۳	۹
مرد	۰	۳	۷	۵	۰	۰	۲	۳	۹
تعداد	۱۲	۳	۷	۵	۰	۰	۲	۳	۹

با توجه به فرآیند روش‌شناسی چیره بر انجام پژوهش که روش آمیخته است، در گام نخست برای کاربست حجم نمونه تلاش شد و بدین‌سان که با روش هدفمند و گلوله‌برفی با مراجعه به نخستین تن از استادان دانشگاهی، فرماندهان و مدیران ارشد انتظامی اقدام به مصاحبه در رابطه با شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم شد و سپس از وی خواسته شد تا کارشناسانی که در زمینه موضوع پژوهش توان ارزیابی دیدگاه خود را دارند، به پژوهشگران معرفی شوند. این فرآیند تا رسیدن به اشباع نظری که به شمار ۱۵ تن از این خبرگان است ادامه یافت. همچنین در فرآیند انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، پس از انجام نخستین مصاحبه بلافاصله پیاده‌سازی مصاحبه انجام شد و این کار تا پانزدهمین مصاحبه ادامه یافت. نتایج کدگذاری داده‌ها به شرح جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. مفهوم‌های نخستین، دومین و هسته‌های پژوهش

هسته	مفهوم دومین (شاخص)	مفهوم نخستین
اجتماعی	آموزش مردم	برگزاری کلاس‌های آموزشی پخش بروشور آموزشی
اجتماعی	تعامل با سازمان‌های مردم‌نهاد	پخش کلیپ‌های آموزشی از طریق رسانه ارتباط موثر با سازمان‌های مردم‌نهاد همکاری نیروی انتظامی با سازمان‌های مردم‌نهاد سازمان‌های مردم‌نهاد بازوی اجرایی پلیس در محل
امنیتی	پلیس محله	مدیریت امنیت جامعه توسط مردم کنترل و نظارت مردم به‌وسیله مردم حساس شدن مردم نسبت به امنیت محل زندگی خود
امنیتی	احساس امنیت	تغییر نگاه مردم نسبت به پلیس اعتماد مردم نسبت به پلیس
نهادی	رعایت قوانین	رعایت قوانین برابر است با کاهش جرم رعایت قوانین تسهیل‌کننده نقش پلیس
انگیزشی	تقدیر از شهروندان	ارزش‌گذاری برای مردم این نواحی نقش تشویقی مردم در کاهش جرم

جدول ۴. نمونه‌ای از روش پیاده‌سازی مصاحبه و استخراج مفهوم‌ها و هسته‌ها

مفهوم (شاخص)	مصادیق
آموزش مردم	برگزاری کلاس‌های آموزشی برای مردم بسیار تاثیرگذار است. پخش بروشور آموزشی برای پیشگیری از جرم در میان مردم می‌تواند تاثیرگذار باشد
تعامل با سازمان‌های مردم‌نهاد	سازمان‌های مردم‌نهاد چون میان مردم و از دل جامعه برآمده‌اند می‌توانند رابط خوبی برای نیروی انتظامی برای پیشگیری از جرم باشند. نیروی انتظامی می‌تواند با همکاری این سازمان‌ها برنامه‌های پیشگیری خود را برای این نواحی پیاده‌سازی کند
پلیس محله	مشارکت در پیشگیری از جرم به‌وسیله‌ی خود مردم اثرگذاری بیشتری در جامعه خواهد داشت. این احساس برای مردم به‌وجود می‌آید که کنترل و نظارت مردم به‌وسیله‌ی خودشان انجام می‌شود.

احساس امنیت	حضور پلیس در این نواحی و میان مردم و دیدار چهره‌به‌چهره حس امنیت را برای مردم به وجود می‌آورد.
رعایت قوانین	مردم به پلیس به عنوان نیروی امنیت‌ساز نگاه می‌کنند تا کنترل‌کننده. در کشورهای که مردم قوانین را رعایت می‌کنند و به آن احترام می‌گذارند زمینه‌ساز مشارکت در پیشگیری از جرم هم خواهد شد.
تقدیر از شهروندان	شکل‌گیری جرم بخش بسیاری از آن به دلیل عدم رعایت قوانین است. پلیس بایستی شهروندان قانون‌مدار را در زمینه پیشگیری از جرم طی مراسم ویژه‌ای قدردانی کند. قدردانی از شهروندان خودبه‌خود زمینه‌ای بیشتری را برای پیشگیری از جرم فراهم می‌کند.

یافته‌های توصیفی: در این پژوهش، از مجموع ۱۳۰ نفر از پاسخ‌گویان، بیش‌تر پاسخ‌گویان یعنی ۸۷/۷ درصد مرد هستند و ۱۲/۳ درصد را پاسخ‌گویان زن تشکیل می‌دهند و از مجموع آنها، ۸۳/۸ درصد متأهل هستند و تنها ۱۶/۲ درصد از آنها مجرد هستند. بیش‌ترین تعداد پاسخ‌گویان در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال با مقدار ۵۳/۱ درصد و کمترین تعداد گروه سنی زیر ۲۰ سال با مقدار ۰/۸ درصد است. بالاترین میزان تحصیلات به مدرک تحصیلی کارشناسی با مقدار ۵۱/۵ درصد و پایین‌ترین مدرک تحصیلی دیپلم با مقدار ۱۰/۰ درصد است. از مجموع پاسخ‌گویان ۳۶/۳ درصد از آنها سابقه کاری ۱۶-۲۰ سال را دارند و درصد کمتری معادل ۵/۴ درصد، سابقه کاری کمتر از ۵ سال دارند.

جدول ۵. ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان بخش کمی

موضوع جنسیت گروه	سن		تحصیلات			
	تا ۳۰ سال	۳۰ تا ۴۰ سال	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد
تعداد	۷	۶۹	۵	۳	۱۰	۶۷
زن	۱۱۴	۶۹	۵	۳	۱۰	۶۷
مرد	۳۰	۴۰ تا ۵۰	۶۰	۳	۱۰	۶۷
دکتری	۳۵	۱۵	۶۷	۱۰	۳	۶۷

در نهایت شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم، پس از مصاحبه با نخبگان این حوزه، گردآوری شد که در جملات ارایه شده توسط آنها شش مفهوم اصلی وجود داشت. به عبارت دیگر، همه نخبگان و مصاحبه‌شوندگان برای مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم، در شش محور اصلی اتفاق نظر داشتند که به شرح زیر است:

۱. آشنایی مردم با وظایف پلیس از طریق آموزش؛
۲. تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد؛
۳. حراست محلی (پلیس محله)؛
۴. حضور پلیس در بین مردم و حمایت از مردم؛
۵. رعایت دقیق قوانین توسط پلیس برای الگو قرار گرفتن؛
۶. تقدیر از شهروندان بهنجار توسط پلیس.

نتایج آزمون فریدمن در تحلیل مصاحبه با خبرگان: در پژوهش حاضر از فن دلفی در سه دوره مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از خبرگان نیروی انتظامی استفاده شد و در نهایت پاسخ‌های به‌دست آمده توسط آزمون کندال تجزیه و تحلیل شد که در زیر آمده است. این آزمون علاوه بر نشان دادن تفاوت میانگین بین شیوه‌های مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم، به اولویت‌بندی شیوه‌ها نیز پرداخته است و نشان می‌دهد که در هر کدام از مراحل مصاحبه هریک از شیوه‌ها در چه رتبه‌ای قرار دارند. نتایج آزمون فریدمن در مرحله اول به شرح جدول ۶ است.

جدول ۶. نتایج رتبه‌بندی در مرحله اول آزمون فریدمن

رتبه	میانگین رتبه‌ها	شیوه‌ها
۲	۷/۲۰	حراست محلی (پلیس محله)
۳	۶/۵۰	تعامل پلیس با سازمان‌های مردم نهاد
۱	۷/۶۰	حضور پلیس در بین مردم و حمایت از آن‌ها
۴	۶/۳۷	رعایت دقیق قوانین توسط پلیس
۵	۳/۷۷	تقدیر از شهروندان توسط پلیس
۶	۳/۷۰	آشنایی مردم با وظایف پلیس

با توجه به جدول ۷ مقدار آماره کندال برابر $۷۳/۶۰۷$ و سطح معناداری برابر $۰/۰۰۰$ است، با توجه به این که سطح معناداری کمتر از میزان خطای آزمون $۰/۰۵$ است، نتیجه می‌گیریم بین شیوه‌های ارائه شده برای مشارکت حاشیه‌نشینان در مرحله اول مصاحبه تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارتی این آزمون نشان می‌دهد که رتبه‌بندی شیوه‌ها در مرحله اول چگونه است.

جدول ۷. نتایج آزمون کندال در مرحله اول

۱۵	تعداد نمونه
۰/۵۴۵	مقدار آماره فریدمن
۷۳/۶۰۷	مقدار آماره کی دو
۹	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

طبق جدول ۸ در مرحله اول مصاحبه، بین شش شیوه جلب مشارکت، حضور پلیس در بین مردم و حمایت از آن‌ها در رتبه اول با مقدار $(۷/۶۰)$ و آشنایی مردم با وظایف پلیس در رتبه ششم و آخر با مقدار $(۳/۷۰)$ در بین شیوه‌ها قرار دارد. نتایج آزمون فریدمن در مرحله دوم مصاحبه با خبرگان به شرح جدول ۸ است.

جدول ۸. نتایج آزمون فریدمن در مرحله دوم

رتبه‌ها	میانگین رتبه‌ها	شیوه‌ها
۴	۶/۶۳	حراست محلی (پلیس محله)
۳	۷/۰۳	تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد
۱	۸/۲۳	حضور پلیس در بین مردم و حمایت از مردم
۲	۷/۷۰	رعایت دقیق قوانین توسط پلیس
۵	۳/۵۷	تقدیر از شهروندان توسط پلیس
۶	۳/۵۳	آشنایی مردم با وظایف پلیس

جدول ۹. نتایج آزمون کندال در مرحله دوم

۱۵	تعداد نمونه مقدار آماره فریدمن مقدار آماره کی دو درجه آزادی سطح معناداری
۳/۶۶۲	
۱۹/۴۱۶	
۹	
۰/۰۰۰	

با توجه به جدول ۹، مقدار آماره آزمون (۳/۶۶۲) و سطح معناداری (۰/۰۰۰) نشان می‌دهد که سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ است، یعنی تفاوت معناداری بین شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم وجود دارد. همچنین نتایج جدول (۴)، رتبه‌بندی شیوه‌ها را نشان می‌دهد، بین شش شیوه جلب مشارکت، شیوه حضور پلیس در بین مردم و حمایت از آن‌ها به‌عنوان رتبه اول با مقدار (۸/۲۳) و شیوه آشنایی مردم با وظایف پلیس با مقدار (۳/۵۳) به‌عنوان رتبه ششم و آخرین رتبه قرار دارد. نتایج آزمون فریدمن در مرحله سوم به‌شرح جدول ۱۰ است.

جدول ۱۰. رتبه‌بندی در مرحله سوم آزمون فریدمن

رتبه‌ها	میانگین رتبه‌ها	شیوه‌ها
۳	۷/۳۰	حراست محلی (پلیس محله)
۴	۶/۲۰	تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد
۲	۷/۷۷	حضور پلیس در بین مردم و حمایت از مردم
۱	۸/۱۷	رعایت دقیق قوانین توسط پلیس
۶	۲/۳۰	تقدیر از شهروندان توسط پلیس
۵	۲/۴۳	آشنایی مردم با وظایف پلیس

جدول ۱۱. نتایج آزمون کندال در مرحله سوم

۱۵	تعداد نمونه
۲/۷۷۱	مقدار آماره فریدمن
۱۰۴/۰۴۱	مقدار آماره کی دو
۹	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

با توجه به جدول ۱۱، مقدار آماره آزمون (۲/۷۷۱) و سطح معناداری (۰/۰۰۰) نشان می‌دهد که سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ است، یعنی تفاوت معناداری بین شیوه‌های جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم وجود دارد. نتایج جدول (۱۰) نشان می‌دهد که بین شش شیوه جلب مشارکت، شیوه رعایت دقیق قوانین توسط پلیس با مقدار (۸/۱۷) در رتبه اول و تقدیر از شهروندان توسط پلیس با مقدار (۲/۳۰) در رتبه ششم قرار دارد.

یافته‌های استنباطی

فرضیه اول: آشنایی مردم نواحی حاشیه‌نشین با وظایف پلیس از طریق آموزش بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد.

جدول ۱۲. آزمون میانگین برای آشنایی مردم نواحی حاشیه‌نشین با وظایف پلیس از طریق آموزش

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تی
۰/۰۰۱	۱۲۹	۱۵/۳۶۲

آشنایی مردم نواحی حاشیه‌نشین با پلیس از طریق آموزش

در جدول ۱۲ با توجه به مقدار آزمون (۱۵/۳۶۲) و با توجه به سطح معناداری (۰/۰۰۱) فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می‌شود. بنابراین آشنایی مردم نواحی حاشیه‌نشین با وظایف پلیس از طریق آموزش برای جلب مشارکت آن‌ها، در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد. به این صورت که هرچه مردم از وظایف پلیس آشنایی داشته باشند و بیش تر در جریان کار پلیس باشند میزان مشارکت‌شان با نیروی انتظامی بیش تر می‌شود و بهتر مدیران انتظامی را در پیشگیری از جرم یاری می‌نمایند.

فرضیه دوم: تعامل پلیس با سازمان‌های مردم نهاد بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد.

جدول ۱۳. آزمون میانگین برای نمرات تعامل پلیس با سازمان‌های مردم نهاد

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تی
۰/۰۰۰	۱۲۹	۱۵/۷۴۷

تعامل پلیس با سازمان‌های مردم نهاد

در جدول ۱۳ با توجه به مقدار آزمون (۱۵/۷۴۷) و با توجه به سطح معناداری (۰/۰۰۰) فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد. از آنجا که مردم محله از طریق سازمان‌های مردم‌نهاد آموزش‌های لازم را برای زندگی کسب می‌کنند و جوانان از طریق این سازمان‌ها زمینه مشارکت در اجتماع را کسب می‌کنند، بنابراین هرچه پلیس این سازمان‌ها مشارکت‌پذیر باشد، میزان جلب مشارکت مردم هم به همان نسبت افزایش می‌یابد.

فرضیه سوم: حراست محلی (پلیس محله) بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد.

جدول ۱۴. آزمون میانگین برای نمرات حراست محلی

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تی	حراست محلی
۰/۰۰۰	۱۲۹	۱۴/۰۶۹	

در جدول ۱۴ با توجه به مقدار آزمون (۱۴/۰۶۹) و با توجه به سطح معناداری (۰/۰۰۰) فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می‌شود. بنابراین انتخاب مردم مناطق حاشیه‌نشین به‌عنوان پلیس محله که وظیفه حراست محلی را داشته باشند در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد. به این صورت که هرچه نیروی انتظامی برای حراست از محله‌های حاشیه‌نشین از نیروهای محلی استفاده کند بهتر می‌تواند اعتماد مردم را جلب کند و اطمینان خاطر آن‌ها را تضمین کند و به این صورت مشارکت بیش‌تر مردم را به سمت نیروی انتظامی جلب کند.

فرضیه چهارم: حضور پلیس در بین مردم برای حمایت از آن‌ها بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد.

جدول ۱۵. آزمون میانگین برای حضور پلیس در بین مردم برای حمایت از آن‌ها

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تی	حضور پلیس در بین مردم برای حمایت از آن‌ها
۰/۰۰۰	۱۲۹	۱۶/۰۰۹	

در جدول ۱۵ با توجه به مقدار آزمون (۱۶/۰۰۹) و با توجه به سطح معناداری (۰/۰۰۰) فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می‌شود. با توجه به نتایج آزمون، حضور پلیس در بین مردم به‌منظور حمایت از آنها، در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد. هرچه پلیس در بین مردم بیش‌تر حضور داشته باشد و زمینه‌های حمایت از افراد بهنجار را در مقابل ناهنجاری‌ها فراهم کند به همان نسبت میزان مشارکت مردم با پلیس بیش‌تر می‌شود.

فرضیه پنجم: رعایت دقیق قوانین توسط پلیس بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد.

جدول ۱۶. آزمون میانگین برای رعایت دقیق قوانین توسط پلیس

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تی	رعایت دقیق قوانین توسط پلیس
۰/۰۰۱	۱۲۹	۱۷/۹۹۲	

در جدول ۱۶ با توجه به مقدار آزمون (۱۷/۹۹۲) و با توجه به سطح معناداری (۰/۰۰۱) فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می‌شود. با توجه به نتایج آزمون، رعایت دقیق قوانین توسط پلیس، در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد. رعایت قوانین توسط پلیس و وفادار بودن به قوانین باعث جلب نظر مردم نسبت به آن‌ها می‌شود و سعی در انجام همان کار را دارند و همین مشارکت بیش‌تر آن‌ها را به سمت نیروی انتظامی جلب می‌کند.

فرضیه ششم: تقدیر از شهروندان بهنجار محور توسط پلیس بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد.

جدول ۱۷. آزمون میانگین برای تقدیر از شهروندان بهنجار توسط پلیس

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تی	تقدیر از شهروندان بهنجار توسط پلیس
۰/۰۰۰	۱۲۹	۱۶/۳۲۷	

در جدول ۱۷ با توجه به مقدار آزمون (۱۶/۳۲۷) و با توجه به سطح معناداری (۰/۰۰۰) فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می‌شود. با توجه به نتایج آزمون، تقدیر از شهروندان هنجار محور توسط پلیس، در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم بیش از حد متوسط تاثیر دارد. شهروندانی که به رعایت قوانین اقدام می‌کنند هرچه بیش‌تر مورد تکریم و احترام قرار بگیرند و مراتب امنیت بیش‌ترشان فراهم شود، بیش‌تر به رفتار بهنجار بودنشان ادامه می‌دهند و زمینه مشارکت با نیروی انتظامی را بهتر فراهم می‌کنند و می‌توانند در پیشگیری از جرم نقش مثبتی ایفا کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

شکی نیست که در محله‌های حاشیه‌نشین، پلیس می‌تواند با بهره‌گیری از مشارکت مردمی در پیشبرد اهداف خود که پیشگیری از وقوع جرایم است اقدام‌های موثری به‌عمل آورد. بررسی شیوه‌های جلب مشارکت مردم حاشیه‌نشین در فرایند پیشگیری از وقوع جرایم به‌منظور شناخت جایگاه شهروندان در پیشگیری از وقوع جرایم به ارائه راهکارهای مناسب در راستای ورود شهروندان به این عرصه منجر می‌شود. با عنایت به این‌که روش‌های سنتی

پلیس برای پیشگیری از وقوع جرایم، چندان بازدارنده نیستند، پلیس باید با استفاده از رویکرد جامعه‌محوری و شیوه‌های موثر بر جلب مشارکت حاشیه‌نشینان از جمله آموزش و آشنایی مردم با وظایف پلیس، تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد، سپردن حراست محله به مردم محله، حضور پلیس در بین مردم و حمایت از مردم، رعایت دقیق قوانین توسط پلیس برای الگو قرارگرفتن مردم و تقدیر از شهروندان بهنجار، در امر پیشگیری از وقوع جرایم اقدام کند. مقایسه پژوهش حاضر با نتایج پژوهش پهلوان و صادقی (۱۳) انجام شده است، نشان می‌دهد که بین شاخص‌های آموزش‌های پیشگیری از وقوع جرم، شناسایی و نظارت پلیس بر مردم و مناطق حاشیه‌نشین و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد. از این رو یافته‌های پژوهش یادشده را تأیید می‌کند. همچنین یافته‌های پژوهش پاکمزد و آقابابایی (۱۳۹۴) که دریافتند راهبردهای آگاه‌سازی و اقناع می‌تواند مشارکت مردم را برای پیشگیری از جرم افزایش دهد، را تأیید می‌کند و با نتایج پژوهش طلایی و کسایی ازانی (۱۳۹۴) که شیوه جلب مشارکت مرزنشینان در پیشگیری از جرم در استان کردستان را بررسی کردند و مشارکت مرزنشینان را مهمترین عامل در پیشگیری از جرم عنوان کردند؛ همخوانی و انطباق دارد. بی‌تردید پیشگیری از وقوع جرایم می‌تواند در تامین امنیت فردی و اجتماعی بسیار مفید و موثر باشد و لزوم توجه به آن موضوعی انکارناپذیر است. شیوه‌های مشارکت مردم حاشیه‌نشین، به نیروی انتظامی کمک می‌کند که برای پیشگیری از وقوع جرم از نوع نگاه، راه و روش‌هایی که مردم ارائه می‌دهند استفاده کنند و اقدامات متناسب با آن را ارائه دهند که از میزان جرم بکاهند و با ارائه آن راهکارها از وقوع جرم جلوگیری کنند.

پیشنهادها

- در پژوهش حاضر با توجه به دیدگاه خبرگان، برخی از موضوعات در جلب مشارکت حاشیه‌نشینان در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم اهمیت بیش‌تری داشته است که به‌عنوان پیشنهاد ارائه می‌شوند:
- آشنایی مردم با وظایف پلیس از طریق آموزش دادن مردم و ایجاد کارگاه‌های آموزشی؛
  - تعامل پلیس با سازمان‌های مردم‌نهاد جلب مشارکت مردم را به‌دنبال خواهد داشت؛
  - استفاد از مردم محله برای حراست محلی، به‌خصوص در مناطق حاشیه‌نشین، بر میزان مشارکت آنان با پلیس موثر است؛
  - پلیس باید به‌طور مستمر در بین مردم حضور داشته باشد؛
  - پلیس باید به رعایت دقیق قوانین پردازد تا از این طریق میزان مشارکت را در مردم افزایش دهد؛
  - تقدیر از شهروندانی که به رعایت دقیق قوانین می‌پردازند نیز در ایجاد مشارکت هرچه بیش‌تر شهروندان موثر است؛
  - ترغیب و تشویق حاشیه‌نشینان بر عضویت در نهادهای مشارکتی از طریق ایجاد انگیزه‌های لازم در آنان؛
  - اختصاص پاداش و مشوق‌های مادی به فعالیت‌های مشارکتی حاشیه‌نشینان با پلیس به‌منظور ایجاد انگیزه بیشتر در آنان؛
  - تعامل پلیس با سایر دستگاه‌های مربوطه برای اسکان بهتر و تامین رفاه نسبی در مناطق حاشیه‌نشین یا جابجایی آنها به مناطق بهتر.

سیاسگزاری

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از همکاری صمیمانه افسران و کارشناسان پلیس پیشگیری شاغل در کلانتری‌های محلات حاشیه‌نشین کرمانشاه و ستاد فرماندهی انتظامی استان کرمانشاه که یاریگر پژوهشگران در انجام پژوهش حاضر بودند، تشکر و قدردانی کنند.

فهرست منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی و صیدی، مصطفی. (۱۳۹۰). تحلیلی بر اسکان غیررسمی و تعیین ضریب تاثیر عامل‌ها با استفاده از مدل تحلیل مسیر (موردشناسی: شاطراباد کرمانشاه). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۱۶(۴۱)، صص ۱-۳۲. قابل بازیابی از: <https://www.magiran.com/paper/1116913>
- بزی، خدارحم؛ کیانی، اکبر و صفرزائی، عبدالغنی. (۱۳۹۵). بررسی علل و شکل‌گیری و راهکار مقابله حاشیه‌نشینی شهر زابل با تأکید بر توانمندسازی. *فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری*، ۲۱، صص ۱۷-۲۸. قابل بازیابی از: http://urbstudies.uok.ac.ir/article_45999.html
- پهلوان، الهه و صادقی، حمیدرضا. (۱۳۹۴). نقش مشارکت مردمی و عوامل موثر بر پیشگیری از جرم و سرقت در شهرستان سمنان، *فصلنامه دانش انتظامی سمنان*، ۴(۱۵)، صص ۱۰-۲۶. قابل بازیابی از: http://semnan.jrl.police.ir/article_19547.html
- پاکمزد، حمید و آقابابایی، حسین. (۱۳۹۴). راهبردهای جلب مشارکت عمومی در پیشگیری از جرم عدم رعایت حجاب شرعی (مورد مطالعه: استان اردبیل). *فصلنامه علمی- تخصصی دانش انتظامی اردبیل*، ۲(۷)، صص ۱-۲۸. قابل بازیابی از: http://journals.police.ir/article_16923.html
- جهانتاب، محمد و داودی، ابراهیم. (۱۳۹۱). ارتقاء مشارکت محلی در پیشگیری از جرم، *فصلنامه پیشگیری از جرم*، ۷(۲۲)، صص ۱۰۷-۱۲۸ قابل بازیابی از: http://cps.jrl.police.ir/article_13561.html
- جوان جعفری، عبدالرضا و سیدزاده ثانی، سیدمهدی. (۱۳۹۱). *رهنمودهای علمی پیشگیری از جرم*. تهران: نشر میزان.
- حسینی دیوشلی، فرگل و کریمی آذری، امیررضا. (۱۳۹۷). ارزیابی مؤلفه‌های نظریه (CPTED) در پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: مجتمع‌های مسکونی شهر رشت (ابریشم، پردیسان، کاکتوس)). *فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه انسانی*، ۱۳(۳)، صص ۷۴۵-۷۶۰. قابل بازیابی از: http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_545185.html
- درویشی، صیاد؛ محمدی مقدم، یوسف و میرزاخانی، عبدالرحمن. (۱۳۹۷). تأثیر اقدامات مدیریت انتظامی در پیشگیری وضعی از جرم. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی*، ۱۲(۱)، صص ۳۹۹-۴۱۷. قابل بازیابی از: http://pmsq.jrl.police.ir/article_20416.html
- زارع، بیژن و روهنده، مجید. (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی موثر بر مشارکت اجتماعی- سیاسی (مطالعه‌ای در باب شهروندان بالای ۱۸ سال شهر کرج)، *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، ۹(۲)، صص ۶۴-۸۷. قابل بازیابی از: http://www.jss-isa.ir/article_21172.html
- محسنی منوچهر. (۱۳۹۰). *مقدمات جامعه‌شناسی*. ویرایش سوم. تهران: نشر دوران.
- شیانی، ملیحه؛ بهراد رضوی الهاشم و کامل، دلپسند. (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی موثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت امور شهری تهران. *مطالعات شهری*، ۲(۴)، صص ۲۱۵-۲۴۰. قابل بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=183282>

- لهسایی زاده، عبدالعلی. (۱۳۹۱). نقش محرومیت نسبی در افزایش خشونت‌های شهری مناطق حاشیه‌نشین (مورد مطالعه: شهر کرمانشاه). *مطالعات شهری*، ۲(۳)، صص ۲۱-۶۴. قابل بازیابی از: <https://www.magiran.com/paper/1130090>
- طلایی، رضا و کسای ازانی، رقیه. (۱۳۹۴). شیوه‌های جلب مشارکت مرزنشینان در پیشگیری از جرم و افزایش امنیت مناطق مرزی (مطالعه موردی: استان کردستان)، پژوهشنامه مطالعات مرزی، ۹۴(۸)، صص ۷۱-۹۸. قابل بازیابی از: http://bss.jrl.police.ir/article_17504.html
- عشایری، طاها و نامیان، فاطمه. (۱۳۹۸). فراتحلیل عوامل مؤثر بر پیشگیری از وقوع جرم. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی*، ۱۱(۱)، صص ۳۳-۵۴. قابل بازیابی از: http://journals.police.ir/article_20354.html
- عباچی، مریم. (۱۳۸۳). *پیشگیری از بزهکاری و بزه‌دیدگی اطفال*. تهران: انتشارات مجد.
- گانبیه، رابرت میلز. (۱۳۹۳). *شرایط یادگیری و نظریه‌های آموزشی*، جعفر نجفی زند، مترجم. تهران: رشد.
- علیوردی‌نیا، اکبر. (۱۳۹۳). مدیریت پیشگیری از جرم در ایران، *فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان*، ۲(۸)، صص ۳۷-۵۸. قابل بازیابی از: http://www.jmsp.ir/article_7769.html
- قاسم‌نژاد، خلیل؛ جزینی، علیرضا؛ محمدی مقدم، یوسف و هندیانی، عبدالله. (۱۳۹۸). الگوی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در پیشگیری از جرم. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی*، ۱۱(۱)، صص ۳۳-۵۴. قابل بازیابی از: http://pmsq.jrl.police.ir/article_
- سیف‌اللهی، سیف‌الله. (۱۳۸۸). *جامعه‌شناسی (اصول، مبانی و مسایل اجتماعی)*. چاپ سوم. تهران: انتشارات مرندیز
- نقدی، اسداله و زارع، صادق. (۱۳۹۱). حاشیه‌نشینی به‌مثابه آپاندیست شهری (مورد مطالعه: جعفرآباد - کرمانشاه). *فصلنامه علمی-تخصصی برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۲(۵)، صص ۶۵-۸۱. قابل بازیابی از: <http://jzpm.miau.ac.ir/article>
- کریمی، جلیل، احمدی، وکیل و حامد، بیتا. (۱۳۹۶). تهیدستان شهری: نگاهی به وضعیت حاشیه‌نشینی در کرمانشاه، *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۶(۱۱)، صص ۱-۲۶. قابل بازیابی از: https://csr.basu.ac.ir/article_2153.html
- Manaliyo Claude, Jean. (2016). Barriers to community participation in crime prevention in low income communities in cape tone, *international journal of social sciences and humanities studies*, 8(1), pp 269-288. Retrieved from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijsshs/issue/26211/275968>
- Perrella, Andrea M. L & Piscitelli, Anthony. (2017). Fear of crime and participation in associational life. *The Social Science Journal*, 54(2), pp 179-190. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1016/j.soscij.2017.01.001>
- Huntington, s. (1996). *No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries*. Cambridge: Harvard University Press.